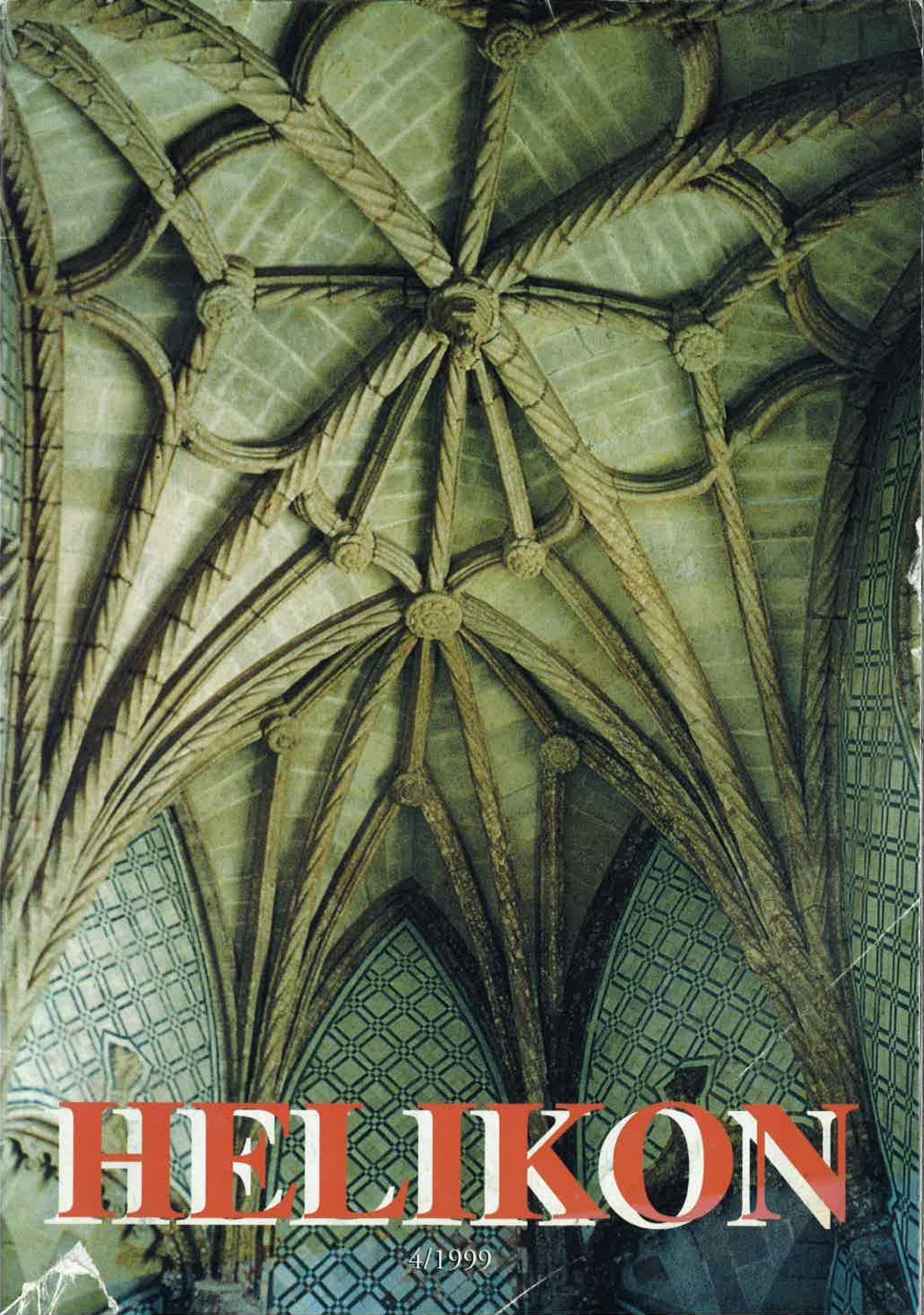

HELLIKON

4/1999

www.otava.fi

Joulun tähdet

Elämyksellinen aikamatka suomalaiseen puoleen vuosisataan. Näkemyksellinen kronikka kulttuurimme ilmiöistä. Vuosituhat vaihtuu – entä historia?

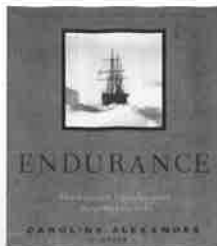
PUOLI VUOSISATAA

Mitä Missä Milloin -juhlakirja
Runsaasti kuvitettu. Ov. 290,-

Ensimmäinen suomalainen samppanjakirja – uuden vuoden tunnelmallinen lahjakirja ja perusteellinen tietoteos

Jukka Sinivirta
ELÄMÄNILOA JA SAMPPANJAA
Runsaasti kuvitettu.
Ov. 235,-

Epäonnisen retkikunnan uskomattomat vaiheet
Caroline Alexander
ENDURANCE
Shackletonin legendaarinen Antarktiksien retki
Suomentanut Tapio Pekola.
Valokuvia. Ov. 225,-

Tarjoushinta 180,-

Kertomus ikimuistoisesta purjehdusretkestä
Erno Paasilinna Antti Tuuri
ISOA INARIA KIERTÄMÄSSÄ
Kuvauksia Inarin vesiltä ja rannoilta
Runsaasti kuvitettu.
Ov. 193,-

Tunnetuimpien taiteilijoiden omimmat miljööt
POHJOISMAISIA TAITEILIJAKOTEJA
Toimittanut Finn Jor Valokuvat Jiri Havran
Saatavilla myös ruotsiksi ja englanniksi.
Suomentanut Katriina Savolainen.
Ov. à 290,-

"Ihasteltavaa, mietittävää ja analysoitavaa pitkälle ensi vuosituhannelle."
– Leena Honka-vaara, HS
KALEVALA
Koonnut Elias Lönnrot
Kuvittanut Hannu Väisänen
Ov. 650,-

HELIKON 4/99

Odysseuksen luolassa

Petra Pakkanen

s. 3

Etelä-Lazion Cesanese-viinit

Simo Örmä

s. 8

Vaikutelmia Ipiroksesta vuonna 1915

Martti Leiwo

s. 10

Kansanhuveja roomalaisessa Tripolitaniassa

Leena Pietilä-Castrén

s. 12

Matka minolaisten Kreetaan

Matti Nuorteva

s. 15

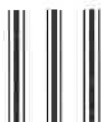
Decimus Junius Juvenalis "Mitä minä tekisin Roomassa?"

Matti Oikarinen

s. 18

Uutisia & tapahtumia

s. 22

ISSN 0785-2703

Pimeä ja sateinen etelärannikon joulukuu ei ole kaikkein suloisin optimismin luoja. Voisi ajatella, että säteilevässä pakkassäässä tai kirkkaassa kesäauringossa ajatuksetkin kohoaisivat keveinä ja luottavaisina. Nyt ne eivät kuitenkaan kohoa.

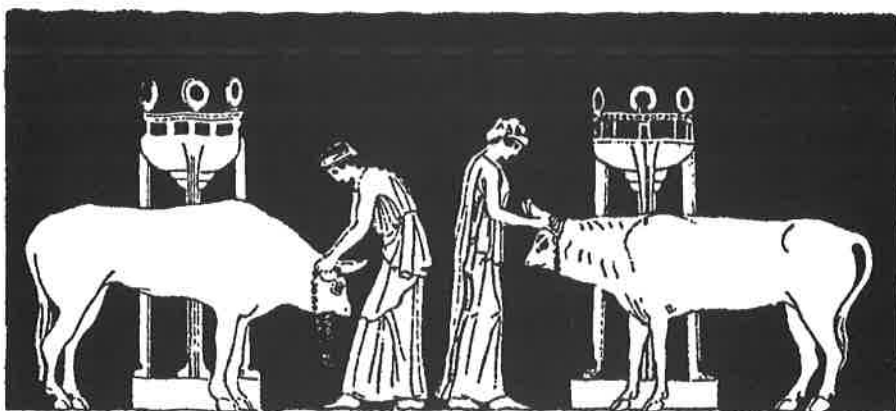
Mennyt vuosikymmen oli Suomen kannalta taloudellisen nousun ja rikastumisen aikaa alun onnettomien vaiheiden jälkeen. Suomen korkeimmalle opetukselle aika on kuitenkin ollut surullista. Kun tutkimukseen myönnetään rahaa yhä enemmän, niin tutkijoiden peruskouluttajille annetaan yhä vähemmän. Huippu on muotia, tuloksia arvioidaan ja hyvien arviointitulosten myötä on odotettavissa lisää resursseja. Kuitenkin yliopistojen laitoksilla on keskimäärin yhä vähemmän resursseja, ja opettajat ovat yhä rasittuneempia. Kollegoistani tiedän, että he ovat ylityöllistettyjä ja taistelevat oikeudestaan olla olemassa yliopiston opettajina. Tämän ohessa monet yrittävät olla myös tutkijoita.

Helikon on osa tätä maailmaa, koska monet sen kirjoittajista ovat yliopiston nykyisiä tai entisiä opettajia ja tutkijoina alansa huippuja kansallisesti, joskus myös kansainvälisesti. Helikon on kanava popularisoida omia tutkimuksiaan, kirjoittaa kokemuksistaan matkoilta, joita asiantuntijat opastavat, mutta myös herättää keskustelua provosoivilla mielipiteillä.

Kulunut vuosikymmen on ollut hermostuneen ja jatkuvan "korkeakoululaitoksen kehittämisen" läpikäyntiä. Voisi toivoa, että vihdoinkin saisi työrauhan, että itse kukin saisi jonkinlaisen varmuuden omasta oikeutuksestaan toimia opettajana ja tutkijana niin kouluissa kuin yliopistoissakin. Maassamme näyttää olevan riittävästi rahaa ylläpitää sivistystä, jos sitä halutaan. Omasta puolestani toivon, että tällainen halu ja sen aiheuttama pitkän tähtäimen hyöty voittaisi alaa usein esiintyvän lyhytjännitteisyyden ja äkillisen hyödyntävoittelun sijasta. Mutta elämä taitaa lopullisesti olla muuttunut hankesuunnitelmaksi, jota arvioidaan 3-5 vuoden välein.

Yllä olevasta huolimatta Helikon rakentaa optimismille ja siksi toivotan lehtemme toimituksen puolesta antoisaa uutta vuotta.

Martti Leiwo

Odysseus luolassa

Petra Pakkanen

Odyseus pääsee lopulta lähtemään faiaakkien maasta kotisaarelleen Ithakalle kuningas Alkinoksen hovista, jossa hän on tarinoinut uhmakkaista retkistään. Viimein hän laskeutuu maihin rannan kainaloon kaartuvaan Forkyksen satamaan, jonka lähellä on ikivanha pujolehti oliivipuu ja sen tuntumassa "sulosiimehikäs" luola, joka Otto Mannisen suomentamin sanoin oli "soma himmeä luola impien, vienojen veen jumalattarien pyhä suojä". Odysseus kiipeeä sinne Athenen saattelemana, suorittaa asiaankuuluvan uhrin luolan pyhille nymfeille ja jumalattaren neuvon mukaan päättää kätkeä sinne faiaakeilta saadut arvokkaat lahjat: vaskia, kultaa, sulokkaasti kudottuja vaatteita ja kaksitoista suurta kolmijalkaa, yksi "uljas kattila jalkoineen" kutakin miestä kohti.

Heinrich Schliemann tiesi luolan olemassaolosta ja jopa käväisi paikalla vuonna 1864 vähän sen jälkeen, kun siellä oli aloitettu "kaivaustyöt" maanomistaja Luisoksen johdolla. Luola oli nimittäin löytynyt sattumoisin Luisoksen etsiessä sopivaa paikkaa, jossa polttaa kalkkia marmorista. Maanomistaja siirräytti oman verantansa koristukseksi joukon luolan muurirakenteista löytäneitä näyttäviä kiviä, ja keräsi muutamia esineitä, joista satunnaisia hän näytti paikalle saapuneelle Schliemannille. Tämä ei kuitenkaan koskaan kiinnostunut luolasta erityisemmin, julkaisipa vain kaksi hänelle näytteille tuotua piirtokirjoitusta, jotka ovat sittemmin luettavissa Inscriptiones

Graecae sivuilla (IG IX 1, 653 ja 655). Schliemannin kumppanina retkellä Ithakalle oli kuitenkin kuuluisan ja rahakkaan kreikkalaisen arkeologian ystävän herra Metaxaksen poika, jonka onnistui nähdä paikalla suuria fragmentteja pronssisista kolmijaloista, tripodeista. Niistä kuultuaan brittiarkeologi Sylvia Benton kiipesi Ithakalla vuonna 1930 rantaviivan tuntumassa olevaan luolaan, joka tunnetaan Póliksen nimellä. Seuraavana vuonna Benton aloitti varsinaiset kaivaukset, jotka jatkuivat aina sotaa edeltäviin myrskyisiin vuosiin saakka. Heti huomattiin, että luolasta löytyy esineistöä esimykeneläisestä ajalta hellenistiselle kaudelle saakka: useita kymmeniä erittäin hyvin säilyneitä varhaisia mykeneläisiä ja esikorinttilaisia keramiikka-astioita löydettiin lähes täydellisen stratigrafian pohjimmaisista kerroksista osittain sekoittuneena harvoin neoliittisiin löytöihin. Materiaali oli erittäin rikasta ja monipuolista ehkäpä luolan suhteellisen koskemattomuuden vuoksi. Lisäksi puheet pronssisista kolmijaloista eivät olleet pelkkää tarinaa, sillä jo ensimmäisenä kaivausjaksona esille saatiin suuri joukko hyvin säilyneitä tripodi-fragmentteja. Niitä oli ainakin kahdestatoista, ehkä kolmestatoista, kolmijalasta. Aivan: Odysseus kävi täällä! Ja jätti luolaan kolmannenkintoista kolmijalan, sen jonka kuningas Alkinoos taotutti itselleen samassa tilauksessa vieraille teetettyjen esineiden kanssa (ks. Od. 8, 390-391).

Bentonin kaivaus vuonna 1932.

**Miksi sitten
kolmijalkoja
tuotiin
kulttipaikkoihin?**

Myyttinen maailma

Homeros kuvailee (Od. 13.345 eteenpäin), kuinka Athene puhelee ahdistuneelle Odysseukselle Ithakan varjoisasta luolasta, nymfien pyhästä paikasta, jonne olisi hyvä jättää piiloon arvolasti varmistukseksi siitä, ettei sankaria tunnistettaisi ennen kuin hän saisi kostettua vaimonsa kosijoille. Odysseus seuraa nöyränä jumalataria luolan himmeään syvyyteen ja jättää tämän osoittamaan hyvään kätköön faiaakkien antamat lahjat, erityisesti arvokkaat pronssit. Sen jälkeen Athene muuttaa Odysseuksen kerjäläisukoksi, jonka kauniskaulainen Penelope sitemmin tunnistaa puolisoikseen. Tämä tapahtuu myyttisessä maailmassa, jonka värikkyyttä, vaurautta, heroisuutta ja sankarimieltä kuvaavat soihtujen valossa kerrotut tarinat kirjattiin muistiin geometrisen ajan kulussa ja tultaessa arkaaiselle kaudelle. Tuolloin kirjoitustaidon lopullinen hioutuminen salli suullisen perinteen muistiin merkitsemisen (lineaari A:n ja B:n välillä ennen historiallista aikaa on useita satoja vuosia, nk. varhainen rautakausi noin 1100-700 eKr.). Myös resurssit olivat aivan toista luokkaa kuin nk. "pimeiden vuosisatojen" aikana (1100-900 eKr.), jolloin mitä ilmeisimmin tarinoita kertoitiin ainakin eliitin taloissa soihtujen valaismisissa suurissa huoneissa. Mutta niiden merkitys sosiaalisten ja uskonnollisten käytänteiden muovaajana oli tärkeä ainakin geometrisen ajan Kreikassa 700- ja 600-luvuilla eKr. Juuri tuolloin suuri joukko historiallisen Kreikan merkittävistä instituutioista näyttää muotoutuneen: kaupunkivaltio instituutiona syntyy, heeroskultit ja hautakultit saavat uuden ilmeen, panhelleeniset ki-

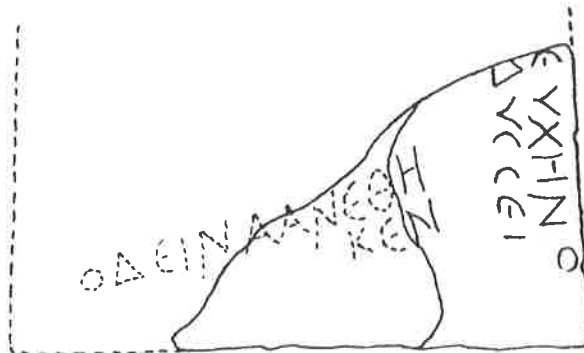
sakulttipaikat alkavat muotoutua, ensimmäiset merentakaiset koloniat perustetaan. Väkiluku ja materiaalinakin vauraus lisääntyivät tuolloin harppauksellisin askelin. Syystäkin aikaa on kutsuttu "kreikkalaiseksi renessanssiksi" (käsite on Robin Häggin lanseeraama, ja se on vakiintunut yleiseen käyttöön).

Yhtenä tekijänä tämän kaiken takana saattaa olla metallinvalmistuksen ja taontataidon uudelleen herääminen, ja sen mukana laajentunut vaihto, kauppa ja veljeysuhteet myös kauas "ulkomaille". Niiden symbolisina merkkeinä aletaan 700-luvulla eKr. keskeisimmissä kulttipaikoissa lahjoittaa jumaluuksille esineitä, jotka ovat hyvin arvokkaita eivätkä sovellu enää jokapäiväisen elämän käyttötavaroiksi kuten jumaluuksille votiiveina annetut lahjat useimmiten tätä ennen. Votiivien kokokin kasvaa: aiemmin keittämiseen tarvittut kolmijalat tehdään nyt pronssista niin suuriksi, ettei niistä enää olisi keittiöön. Pronssista valmistetaan taidokkaita veistoksia kulttipaikkoihin vietäviksi. Tuontitavarana mantereelle ja saarille kulkeutuneet eksoottiset esineet päätyvät nekin usein kulttipaikkojen aarteiksi jne. Ne ovat siis ylijäämää, luksusta, jumalallista lisää. Kaikki resurssit eivät enää kulu silkkään arkipäiväiseen elämiseen ainakaan parempionisten maailmassa. Toisinaan jopa varsinaisen votiivilahjan katsotaankin syntyneen vasta silloin, kun pyhäköt olivat eriytyneet omiksi alueikseen eikä rituaaleja enää suoritettu ainoastaan kodeissa tai hautojen läheisyydessä. Myös uhrilahjat olivat nyt kultilliseen tarkoitukseen erityisesti valmistettuja esineitä.

Keittoalustasta koriste-esineeksi

Miksi sitten kolmijalkoja tuotiin kulttipaikkoihin? Ja minkälaisiin kulttipaikkoihin? Varhaisimmat geometrisen ajan suuret ornamentein koristellut pronssitripodit on löydetty Olympiasta ja Delfoista. Niitä on kaivettu esiin myös muista merkittävistä uskonnollisista keskuksista, joita yhdistää useimmiten yksi tekijä: ne ovat varsinaisten asutuskeskusten ulkopuolelle geometrisella ajalla syntyneitä kulttipaikkoja, joihin useimpiin jo varhain liittyivät kisat. On esitetty, että itse asiassa kaupunkivaltion kehityksessä hyvin tärkeää roolia esittivät maaseudulle rakennetut pyhäkköalueet, sillä ne eivät olleet minkään kehittyvän poliksen yksinään hallitsemia, vaan kulttijuhan – etenkin kulkueiden ja kisojen – aikana saatiin rauhanomaisesti purettua jännitteitä ja omistushalua. Samalla esitettiin julkisesti sosiaalinen järjestys. Sodan riski väheni, ja resursseja säästyi vaurauden kartuttamiseen. Vaurautta taas puolestaan osoittivat arvokkaat esineet, joista yhtenä pompöösimpänä ryhmänä juuri ylisuuret kauniisti koristellut pronssiset kolmijalat.

Tripodi on esine, jolla siis alkuaan on varsin arkipäiväinen tehtävä keittoalustana, mutta joka esiintyy tiheästi jo varhaisissa maljakkomaalauksissa, etenkin homeeristen aiheiden kuvituksissa. Se siis toimi osana kodin ja sittemmin yhteisöllisen tilan sydäntä, tulisijaa, jonka ympärille kokoonnuttiin ruokailemaan, mutta myös jakamaan rituaalista ateriaa. Uhrilihakin valmistettiin tulella kypsäksi ja se syötiin yhdessä. Tämä lienee hyvinkin monen varhaisen (eikä aina välttämättä varhaisenaan) uskonnon peruspilari: yhteisesti jaettu ateria, joka muodostuu uhrista eli siitä aterian osasta, joka pyhitetään jumaluudelle, heerokselle tai muulle näkymättömälle voimalle. Varhaisimmat ulkotilaan selkeästi osaksi erillistä kulttialuetta rakennetut alttarit ovat nekin geometriselta ajalta, joskin tässä törmäämme ymmärrettäviin tulkintaongelmiin. Kolmijalan symbolista merkitystä voi siis edellä esitetyn lisäksi vain arvailla, mutta joka tapauksessa se esiintyy kisakulttipaikoissa myös voiton merkkinä, lahjana, jonka useimmiten voittoisa urheilija jätti muistona itsestään. Liittyisikö tämä puolestaan siihen, että geometrisella ajalla myös heeroskulut kehittyivät, eriytyvät omaan muotoonsa ja voimistuvat? Niitä perustettiin legendaaristen homeeristen sankarien muistolle, sukujen merkittävälle vainajille tai niille kuolleille, joiden

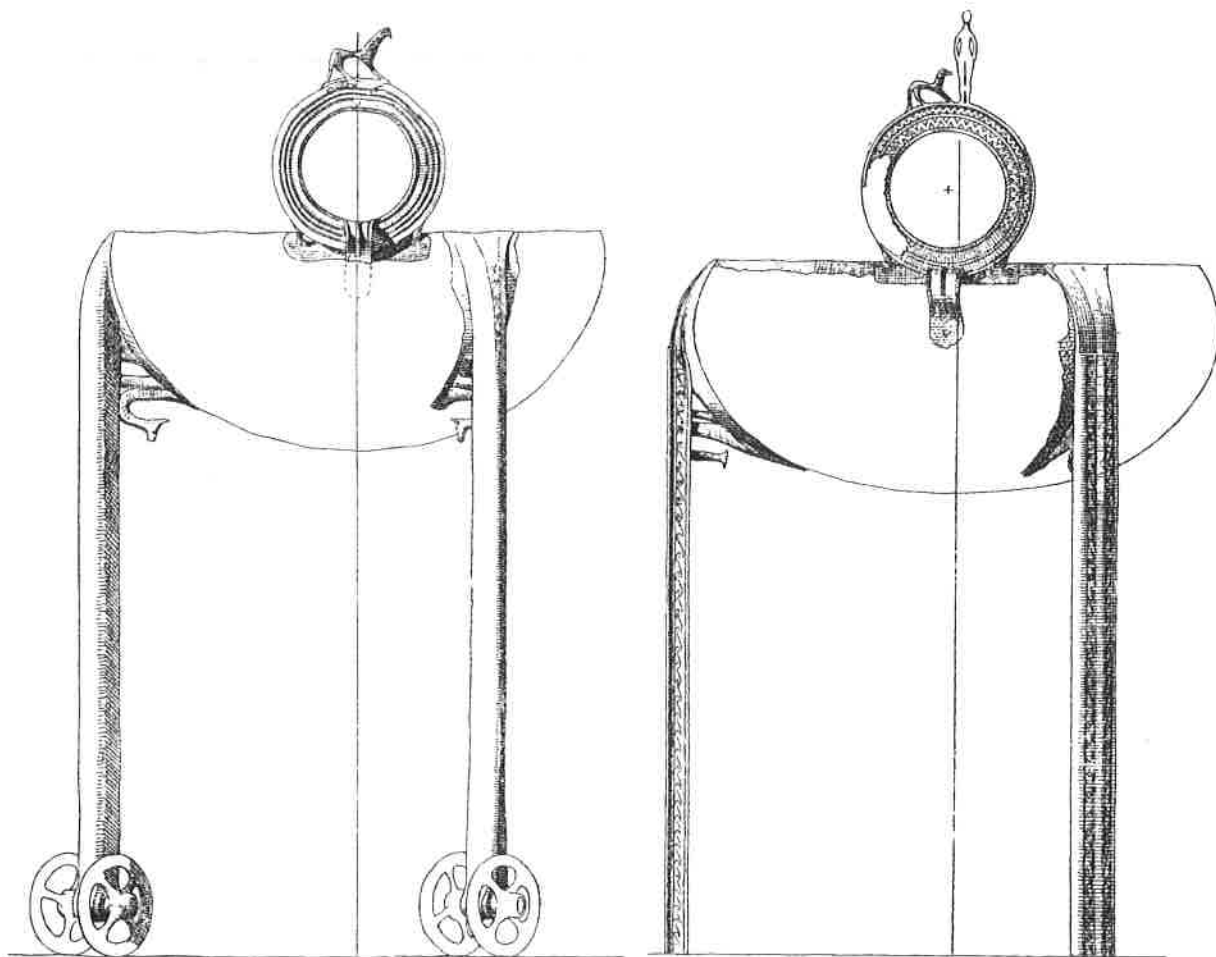

Inskriptio Odysseukselle hellenistisessä keraamisessa maskissa.

rooli ja teot olivat heidän kuolemansa jälkeen kasvaneet legendaarisiin mittasuhteisiin. Kisojen voittaminen oli heroista. Niinpä Odysseuksenkin teot elävät myös kulttuurisissa yhteyksissä. Elävätkö ne Ithakan Póliksen luolasakin?

Kultti luolassa

Ithakan lähellä mantereen puolella on varhainen kulttipaikka, Aetos, jonka votiiveissa on paljon samankaltaisuuksia Póliksen luolan esineistön kanssa. Näillä kahdella saattoi olla yhteys keskenään, mutta varmaa on kuitenkin, että Póliksen luola oli ainakin geometrisen kauden jälkeen on ollut erityisesti pyhitetty uskonnolliselle toiminnalle. (Luolia käytettiin usein tässä tarkoituksessa antiikin Kreikassa). Neoliittisen, esimykeneäisen ja mykeneläisen ajan aktiviteetin luonteesta Póliksessä emme voi varmuudella sanoa paljoakaan, ainakin arvailuihin luolan uskonnollisesta luonteesta esihistoriallisella ajalla on syytä suhtautua epäillen. Geometriselta ajalta ovat kolmijalat ja runsaasti keramiikkaa, jonka

Ja vielä: kävikö Odysseus täällä?

joukossa myös keraaminen sfinksi. Kenelle nämä esineet lahjoitettiin ja kenen kunniaksi tai lepytykseksi säilyneistä astioista juotiin libaation yhteydessä? Ensimmäiset kirjoitukset, joista ilmenee, että luola oli nymfien, Athenen, Heran ja ilmeisesti myös Artemiksen pyhä paikka kuuluvat huomattavasti myöhemmälle ajalle, erityisesti hellenistiselle kaudelle. Tältä ajalta on myös ensimmäinen kirjoitettu maininta siitä, että myös Odysseusta kunnioitettiin Póliksen luolassa. Se on keraamisen naamion (maskin) reunaan raapustettu piirtokirjoitus, omistus Odysseukselle. Muita mainintoja Odysseuksesta ei ole. Jos siis 700-luvun eKr. kolmijalat oli tuotu luolaan Odysseuksen kunniaksi, liitettiinkö myytti sankarin retkistä tietoisesti tähän paikkaan? Yksi mahdollinen tulkinta voisi olla se, että kolmijalat olivat Ithakalla järjestetyissä Odysseia-

kisoissa voittaneiden jättämiä votiivilahjoja. Tiedetään nimittäin, että saarella järjestettiin kisat, jotka toimeenpantiin Odysseuksen kunniaksi.

Ja vielä: kävikö Odysseus täällä? Póliksen luolassa meillä on esimerkki, jossa myyttinen todellisuus kohtaa esine maailman ja historialliset rakennelmat. Odysseuksen hahmo ja hänen myyttinen verhonsa tekee Póliksen luolan ehdottomasti kiehtovaksi. Ne uljaat kattilat jalkoineen. Silti tutkimuksessa on lieeneä lähes aina oltu tietoisia siitä, että sankaritarinoiden paikallistaminen ja todeksi osoittaminen on varsin epätoivoinen projekti (Schliemann taisi joskus eksyä omaan sudenkuoppaansa). Syy on siinä, että myyttinen todellisuus pakenee joka tapauksessa arkipäivän todellisuutta, vaikka sitä kuinka yrittäisi ravistella tukevalla otteella. Epärealistisuus kuuluu myy-

Viereisellä sivulla:
Rekonstruktiopiirroksia kolmijaloista.

tin luonteeseen. Myytti on tottakin todempaa, jos siihen uskoo, mutta uskon pysyvyyttä koetellaankin juuri sillä, että myytin sisältö sotii normaalielämän lakeja vastaan. Voimme siis itse kukin päättää, kävikö Odysseus Ithakan luolassa vai ei.

Kirjallisuutta

S. Bentonin kaivausraportit: 'Excavations in Ithaca, III. The cave at Polis I', BSA 35, 1934–1935, 45–73; 'Excavations in Ithaca, III. The cave at Polis II', BSA 39, 1938–1939, 1–51 and 'A votive offering to Odysseus', *Antiquity* 10, 1936, 350. Lisäksi: W. Coulson, 'The 'Protogeometric' from Polis reconsidered', BSA 86, 1991, 42–64; C. Antonaccio, *An Archaeology of Ancestors. Tomb Cult and Hero Cult in Early Greece*, London 1995, 152–154; A. Mazarakis-Ainian, *From Rulers's Dwellings to Temples. Architecture, Religion and Society in Early Iron Age Greece (1100–700 B.C.)*, SIMA 121, Jönsered 1997, 310.

Villa Lanten Ystävät ry

Professori Eero Saarenheimo, yhdistyksemme entinen puheenjohtaja, kiittää onnitelijoita:

“Täyttäessäni juhannuksen alla 80 vuotta monet Villa Lanten ystävät ja heidän puolisonsa muistivat minua liittämällä tervehdyksensä merkkipäivän johdosta ilmestyneeseen juhlaan Kulttuurin aaltopituudella. Se tuotti minulle todellisen ilon ja siitä sydämelliset kiitokset.”

Maamme ainutlaatuinen alkoholimonopoli Alko mainostaa kovasti omaa erinomaisuutta ja kehuu – usein syystäkin – viinivalikoimaansa. On totta, että suomalaisen alkoholiliikkeen hyllyiltä löytyy viinejä joka puolelta maailmaa ja että suurien viinintuottajamaiden valikoima on hyvin laaja. Joskus kuitenkin tuntuu siltä, että viinien hankkimisessa on tärkeämpää määrää kuin laatua. Ja ennen kaikkea tuntuu, että Alkossa luotetaan suuriin, kaupallisiin tuottajiin, jotka määrätietoisesti markkinoivat tuotteitaan. Ainakin Italian kohdalla tämä kysymys tulee hakematta mieleen, ja syy on pitkälti myös Italian erinomaisen sekavan ja hankalasti hallittavan “viinikartan”.

Alkon listoilta löytyy mitä erilaisempia Pohjois-Italian viinejä, mukaanlukien lukuisa määrä mitänsanomattomia venetolaisia enemmän tai vähemmän kuplivia valkoviinejä. Tämän vuoksi haluan tällä kertaa esitellä erittäin mieleenkiintoisen ja luonteikkaan viinialueen vaikkei sen tuotteita helposti Italian ulkopuolelta – eikä usein itse Italiassakaan – löydä.

Cesanese-viinien alue sijaitsee Lazion maakunnan eteläosissa, vuoristoissa maisemissa runsaat 50 kilometriä Roomasta itään. Sabiinilaisvuoristo upeine, lukuisien romantiikan ajan taiteilijoiden ikuistamine maisemineen rajaa aluetta pohjoisessa. Idässä viinialue loppuu jylhien hernikkiläisvuorten rinteille ja etelässä sitä rajaa laakso, joka esihistoriallisista ajoista on ollut luonnollinen kulkuyhteys kuljettaessa Latiumista etelään, kohti Campaniata. Ennen Rooman vallan levittäytymistä näitä seutuja asuttivat sabiinit ja hernikit, toinen itaalinen heimo, jonka roomalaiset jo vuonna 358 eKr. alistivat lopullisesti valtaansa. Hernikkien ajasta kertovat vielä nk. kyklooppimuurit, suurista kivilohkareista rakennetut säännölliset kaupunginmuurit, jollaiset ovat säilyneet mm. Olevano Romanossa. Keskiajalla alueen historiaa varjostaa mahtava Subiacon luostari, joka omisti seudun viljelymaat. Ja luostaritalouteenhan kuului olennaisena osana viininviljely, josta tämä alue on ollut tunnettu jo antiikin aikana.

Tänä päivänä viinialueen tekee lähes ainutlaatuiseksi se, että viinit – lähes poikkeuksetta punaviinejä, päinvastoin kuin muualla Laziossa, jossa valkoviinit ovat enemmistönä - valmistetaan edelleen lähes kokonaan paikallisesta, autoktonisesta cesanese-rypäleestä. Tämä rypäle on tradition mukaan antiikin suuren luonnontutkijan Plinius vanhemman mainitseman alveola-rypäleen suora jälkeläinen. Itse asiassa rypälettä on oikeastaan kaksi

ETELÄ-LAZION CESANESE-VIINIT

Simo Örmä

eri tyyppiä: cesanese comune ja cesanese di Affile. Näistä jälkimmäinen on cesanese comune-rypäleen alalajike ja erottuu siitä pienemmän ja sinisemmän rypäleensä avulla. Se on saanut nimensä pienen Affilen vuoristokaupungin (keskiaikainen nimi *Effidis*) mukaan. Affile-lajike onkin erittäin arvostettu rikkaan ja hienoaromisen rypäleensä takia mutta sen viljelyala on hyvin rajoitettu eikä se ole erityisen tuottoisa. Siksi tästä rypäleestä on tullut todellinen harvinaisuus.

Cesanese-rypäleistä tehdyt viinit jaetaan kolmeen eri D.O.C.-luokituksen (*Denominazione d'Origine Controllata*) mukaiseen viiniin. **Cesanese del Piglio**-viini valmistetaan käyttäen vähintään 90 % cesanese-rypäleitä; 10 % saa olla muita alueella viljeltyjä rypäleitä (barbera, montepulciano, sangiovese tai valkoisia rypäleitä bombino bianco ja trebbiano toscano). Viini on väriltään rubiininpunainen, vanhemmiten granaattimenanpunainen, tuoksu herkkä ja rypäleinen. Maku on kuiva tai kuivahko, pehmeä, jälkimaku miellyttävän kirpeä. Samat ominaisuudet on kahdessa muussa alueen viinissä: **Cesanese di Affile** ja **Cesanese di Olevano Romano**. Erona on viljelyalueet. Pigion alueen Cesanese, jota viljellään viiden kunnan alueella Frosinonen provinssissa, on tunnetuin lajike ja sitä myös tuotetaan määrällisesti eniten, vuosittain n. 4.500 hehtolitrat. Huomattavasti vähemmän tuotetaan Olevano Romanon viiniä ja Affilen Cesanesea on vaikea löytää jopa Rooman suurista “enotekeista”. Varmimmin Affilen viiniä saa kaupungin ainoasta ravintolasta, joka pullottaa itse paikallisten tuottajien viiniä. Olevano Romanon viinin sen sijaan muistavat lukuisat Rooman-instituutimme retkillä olleet kurssilaiset; onhan instituutin tapana ollut jo Jaakko Suolahden ajoista lähtien syödä lounas Olevanossa sabiinilaisvuoristoon

(Palestrina, Horatiuksen huvila Licenzassa ja Subiacon luostarit) suuntautuneella retkellä.

Kaikkia Cesanese viinejä tuotetaan eri alalajeina. Perinteisesti viinejä tuotettiin pääasiassa makeina jälkiruokaviineinä ja vieläkin varsinkin Olevano Romanon viini tuo Italiassa mieleen makean viinin. DOC-säännösten mukaan tuotetaan kaikista kolmesta Cesanese-viinistä makeahkoa *amabilea* (sokeria 1,1-3,5 %) ja makeaa *dolcea* (sokeria yli 3,5 %). Varsinkin *dolce* Cesanese on erinomainen tarjottuna uunissa valmistettujen jälkiruokien kanssa. Kuiva tai kuivahko "normaali" Cesanese (*secco*) sopii erityisen hyvin, varsinkin 2-3 vuoden ikäisenä näille vuoristoseuduille tyypillisten paistettujen liharuokien ja riistan kanssa. Olevano Romanossa vierailleet muistavat erityisesti *cinghiale in fiamman* (liekitetty villisianpaisti), jonka voimakkaan riistanmaun kyytipojaksi Cesanese on mainio. Jotain aidosti talonpoikaista on todellakin Cesanese maussa, jossa on aina – kuivassakin versiossa – aavistus makeasta rypälestä. Sekä kuivia että makeita viinejä pullotetaan myös luonnollisesti helmeilevinä (*Frizzante Naturale*) että kuohuvina (*Spumante Naturale*).

Cesanese alueen tuottajista suurimmat ovat paikalliset osuustoiminnalliset viinitehtaan (*Cantina Sociale*). Näistä Piglion cantina sociale on tehnyt myös tuotekehittelyä ja varsinkin sen *cru Cesanese di Piglio Oro* on huomionarvoinen. Oikeastaan jo varsinaisen viinialueen

ulkopuolella, paavien keskiajalla suosimassa Anagnin historiallisessa kaupungissa toimii Coletti Contin viinitila, jonka tuottama Cesanese on myös erinomaista. Sen arvoa lisää varmasti tieto siitä, että Conti on suora jälkeläinen Caetanin suvulle, joka on synnyttänyt mm. viisi paavia. Ehdottomasti arvostetuin Cesanese-tuottaja on kuitenkin Pigliossa toimiva Massimi Beruccin 10 hehtaarin viinitila. Tilan nykyinen omistaja Manfredi Berucci on viinitilan ohessa läheisen Palianon luonnonpuiston johtaja. Hän on nostanut alueen viinit kansalliseen, ja toivottavasti pian myös kansainväliseen tietoisuuteen. Hänen filosofiansa on "laatu syntyy yksinkertaisista asioista, jotka tehdään huolellisesti ja antaumuksellisesti, noudattaen parhainta traditiota". Hänen lähinnä cesanese di affile-rypälestä tuottama **Cesanese di Piglio Casal Cervino** on huippuviini, joka on parhaimmillaan 4-5 vuoden päästä jolloin viinin tanniinihapot ovat sopivasti rauhoittuneet antaen tilaa viinin luonnolliselle pehmeydelle. Myös Beruccin valkoviini **Berucci Bianco** on mielenkiintoinen uutuus, joka on tuotettu niinkään cesanese-rypäleistä mutta poistamalla ennen käyttämistä mehusta rypäleen kuoret ja siemenet ("vinificazione in bianco"). Muista alueen valkoviineistä on perinteikkäin voimakas trebbiano-pohjainen **Passerina del Frusinate**.

Vaikutelmia Ipiroksesta vuonna 1915

Martti Leiwo

Joanninan kastron moskeija
Oikealla: Joannina

Balkanilla sodittiin ankarasti myös 1900-luvun alussa. Silloin Kreikka, Bulgaria ja ottomaani-imperiumi kävivät kolme sotaa, joiden päätteeksi Ipiros (Epeiros) liitettiin osaksi itsenäistä Kreikkaa helmikuun 23. päivänä 1913. Kreikkalainen kirjallisuushistorioitsija ja kulttuurivaikuttaja Aristos Kampanis oli ensimmäinen matkailija tällä Kreikkaan liitettyllä alueella, joka kirjoitti matkakokemuksistaan. Kuvauksella oli selkeä poliittinen tavoite. Samalla kun periaatteessa korostettiin ortodoksisen merkitystä juuri sinä oikeana kreikkalaisuutena, kertomuksella haluttiin myös korostaa Kreikan kielellistä yhtenäisyyttä. Kampanis loi pohjaa tulevalle Kreikan viralliselle politiikalle, jonka mukaan valtiossa ei ole kielivähemmistöjä, vaan ainoastaan eri uskontoa tunnustavia kreikkaa puhuvia kreikkalaisia. Kampanisin kuvauksessa suurin paino pannaankin kielelle: lähes kaikki muslimit puhuivat kreikkaa. Tärkeintä ei ole uskonto, vaan kieli, vakuuttaa Kampanis. Kielellinen yhtenäisyys onkin ollut tärkeä perustelu Kreikan myöhemmän historian peruspolitiikalle, vaikka esimerkiksi lingvistinen kenttätö antaakin aika tavalla poikkeavan kuvan tästä valtion tasolla vallitsevasta yksikielisyydestä. Kreikassahan kuitenkin puhutaan makedonian ja bulgarian lisäksi ainakin arumaania, albaniaa ja vanhaa arvaniittialbaniaa, turkkia ja romania.

Helteinen matka

Kampanisin teksti on komea esimerkki siitä, kuinka uutta politiikkaa luodaan. Annetaankin hänen itsensä kertoa:

“Tein matkani Etelä-Ipirokseen heinäkuun helteessä. Kuljin yli sadan kilometrin – 108 tarkalleen – matkan, joka erottaa vanhan joanninalaisten satamakaupungin Prevezan keskushallinnon istuimesta, umpivaunussa matkatovereinani maalaisia. Heillä oli mukanaan eläviä kalkkunoita, jotka glugluttivat hirvittävästi koko matkan ajan. Kaikeksi hyväksi vaunussa oli muutakin kuin ihmisiä, joita oli neljä sisällä ja yksi ulkona vaunun sivustalla. Vaunun taakse ulkopuolelle oli nimittäin sidottu useita kanistereita petroolia. Oli ihme, etteivät ne leimahaneet liekkiin niin kovassa kuumuudessa. Vaunun kangaskatolle oli myös lastattu erilaisia kauppataavaroita niin, että katto oli kuopalla, se melkein kosketti, tai itse asiassa se kosketti päätämme joka kerta, kun kolme hevostamme otti askeleen. Tällä tavalla me muutuimme vastoin tahtoaamme Atlaksiksi, todellisen tragedian maisiksi sankareiksi. Jo korjatun tien pöly muistutti valkoista ruutia. Se tunkeutui sieraimiimme ja tukki ne, niin että hengittäminen oli vaikeata. Ei ollut tuulen henkäystäkään. Olimme lähteneet matkaan klo 10 aamulla. Keskipäivän aikaan olimme keskellä Nikopoliksen laajoja raunioita. Lopulta kun aurinko oli jo laskemassa, saavuimme pölystä valkeina ja kuumuuden paistamina Filippiakseen. Nukuimme keskiyöhön asti, kunnes vaununajajan ääni, käskevänä kuin kenraalin, herätti meidät. Ipirosalaiset kutsuvat muuten vaununajajaa arabatzikseksi (kr. arabas = vaunu, turk. laina). Heitimme vähän vettä kasvoille, pukeuduimme ja jouduimme taas vaunun vangeiksi. Lähdimme liikkeelle. Läpitunkematon pimeys vallitsi. Matka-

toverit eivät olleet enää samat. Tuntemattomia, koska... Tunsin vain yhden, hän oli lääkinäjäjoukkojen ylikersantti. Silloin mieleeni juolahti, että olimmekin vaarassa. Ei niin, että rosvot olisivat uhanneet, vaan kanssamatkustajat, jotka voivat aivan hyvin olla muslimeja Albaniasta, tsamideja, lapideja, gegejä, arnautteja. Sanoin siis kovalä äänellä ylikersantille:

– Ethän unohtanut pistooliasi majapaikkaan?

– En. Kuinka niin? Unohditko sinä sitten?

– En, en. Kunhan kysyin.

Pelkoni oli kuitenkin turha.

Joannina ja ramadan

Joannina tekee suuren kaupungin vaikutuksen. Ei tahdo uskoa, että siellä asuu ainoastaan 22000-25000 ihmistä. Sen laajuus antaa vaikutelman ainakin 50000 asukkaan

kaupungista. Se on kokonaisuudessaan ankea, tai pikemminkin surullinen kaupunki, jolle antavat melkein mystisen luonteen terävälatvaiset poppelit ja muslimipyhäkköjen minareetit. Lyhyen oleskeluni aikaan sattui Joanninassa olemaan ramadan. Korkealle kirkkaalle taivaalle kohoavat valaistut minareetit olivat kuvaamattoman hieno näky. Myös hodzan laulu oli kuvaamattoman suloista musiikkia korville. Joanninan yö oli entistäkin eksoottisempi, kun keskellä himmeästi valaistuja katuja voi nähdä joukoittain naisia kulkevan verhoutuneina huntuihin ja viittoihin – kuin haamut tai manalan varjot – soihtua kädessään pitävän fetsinkantajan perässä. Nousin kaupungin linnakkeen korkeimmalle kohdalle, jossa on Ali Pashan perheen haudat. Muutaman metrin syvyydessä raudankarvaisen maan sisässä makaa hänen silvottu ja päätön ruumiinsa. Kolmekymmentä vuotta hän herätti kauhua yli puolessa miljoonassa ihmisessä.

Linnakkeessa kohoaa hyvin näkyvästi suuri moskeija, josta asukkaat vakuuttavat, että se oli aikaisemmin pyhän Johanneksen kunniaksi rakennettu kirkko. Tästä kirkosta kaupunki sai nimensä Joannina. Toiset väittävät, että serbit perustivat Joanninan – se ei ole todennäköistä – koska sana jangja* on serbiaa. Väitteen todistamiseksi he esittävät muitakin paikannimiä, esimerkiksi Drabatova*, 'kylmä vesi'. Drabatova on Mitsikelin juurella oleva Joanninan järven runollinen lähde, josta Kristallis on niin mainiosti kertonut. En tiedä. Muutamien paikannimien lisäksi emme nähneet muita slaavilaisia jälkiä Etelä- tai Pohjois-Ipiroksessa. Koskien Joanninan ympäristöä, Prevezaa, Filippiasta, ja maaseutua näiden kolmen kaupungin välissä, on sanottava, että vähintään 9/10 alueesta on kreikankielistä. Kuten Kreetalla, myös Joanninassa

ja Prevezassa muslimit puhuvat äidinkielenään kreikkaa. He eivät siis ole turkkilaisia, vaan kreikkalaisia muslimeja.

Elokuun kuudennen päivän aamuna koko järvi oli täynnä veneitä, jotka liikkuiivat saaren ja laiturin välillä. Oli Kristuksen kirkastumisen juhla, idän kirkon henkistynein ja runollisin juhla.

Yhden valtuuston jäsenen ja kahden johanniitan kanssa menimme veneellä saarelle, jossa Kirkastumisen luostari juhli. Yksikään saarelainen ei missään olosuhteissa myy taloa tai tonttia yhdellekään ulkomaalaiselle, ei edes joanninalaisille...”

* Sana ei ilmeisestikään ole serbiaa. Lähin tältä kuulostava serbisana on *jagnje* 'karitsa', mutta se tuskin liittyy kaupungin nimeen mitenkään. Drabatova ei myöskään avaudu tunnetulle slaavikielelle päätettä lukuunottamatta.

Kansanhuveja roomalaisessa Tripolitaniassa

Leena Pietilä-Castrén

Vauraan Tripolitanian muinaisilta kauppamiehiltä ja merenkävijöiltä lieene jäänyt hiven aikaa myös elämän moniin nautintoihin, sillä vajaan parin sadan kilometrin päässä toisistaan sijaitsevat Sabratha ja Leptis Magna ovat yhä kuuluisia hienoista teattereistaan. Kummassakin oli lisäksi omat amfiteatterinsa, jälkimmäisessä siihen liittyi kiinteästi myös circus eli kilpa-ajorata.

Leptiksen teatteri rakennettiin huomattavan kunnallispolitiikon ja kaupungin hyväntekijän Annobal – rooma-

laisittain Hannibal –Tapapius Rufuksen rahoituksella. Hän oli käynyt hakemassa oppia ja ideoita Roomasta, ja hänen sanotaankin käyttäneen Augustuksen tavoin rakennustoimintaa henkilökohtaisen propagandan välineenä. Tontiksi valittiin forumista etelään sijaitseva loiva kukkula, jota puunilaisaikana oli käytetty hautausmaana. Puoli-pyöreän teatterikatsomon alimmat rivit louhittiin suoraan vaaleaan kalkkikivikallioon, ylimmät muurimassaan tuetut rivit puolestaan kannattelivat Cerekselle, viljan ja hedelmällisyyden jumalattarelle omistettua pientä temp-

Sabrathan teatteri

Sabrathan teatterin näyttävä *scaenae frons*.

peliiä. Kainostelematta Annobal itse vihki teatterin käyttöön v. 2 jKr; tapauksesta on meidän päiviimme asti säilynyt kaksikielinen piirtokirjoitus sekä latinaksi että puuniksi. Teatterin katsomo oli suunnattu kohti pohjoista, sinistä Välimerta. Harva katsoja sen kuitenkaan näki, sillä roomalaiselle teatterille ominainen arkkitehtoninen näyttämön takaseinä, *scaenae frons*, peitti meren näkyvistä.

Tällaisesta monumentaalisesta näyttämöseinästä saa käsityksen Tripolitanian ja koko Afrikan suurimmassa teatterissa Sabrathassa. Katsomon halkaisija on leveimmillään 93 m, ja italialaisten arkeologien 1930-luvulla jälleenrakentama näyttämöseinä kohoaa kolmine pylväskerroksineen yli 22 m korkeuteen. Tämä rakennus jos mikä tarjoaa hyvän kuvan myös antiikkisen teatterin vaikuttavasta sisätilasta. Puolentoista metrin korkeuteen nousevan näyttämötasanteen, *pulpitumin*, etuseinässä on runsaasti silmänruokaa. Siinä vuorottelevat nelikulmaiset ja puolipyöreät syvennykset, joiden reliefeissä on kuvattu niin kreikkalaisiin kuin roomalaisiinkin mallikirjoihin perustuvia aiheita; mm. yhdeksän muusaa, keisarillinen uhritoimitus, amatsoni ja runsaudensarvea pitelevä nainen eli Rooman ja Sabrathan personifikaatiot, Sofokleen 'Trakhinittaret' -tragedian hahmoja, kolme sulotarta ja Pariksen tuomio jumalarten kauneuskilvassa. Miten paljon sabrathalainen teatterikävijä mahtoi aikanaan saada kuvista irti, helsinkiläiseltä antiikintutkijalta niiden äärellä vierähti pitkä tovi.

Sabrathan teatteriin mahtui sen loiston aikana 5000 istujaa, nykypäivän juhlahviikoilla enää 1500. Teatteri rakennettiin paljon Leptistä myöhemmin, todennäköisesti noin vuonna 190. Se oli käytössä vielä vuonna 350, jolloin sen tuhouduttua tulipalossa vähäosaiset tekivät sen rakenteisiin kotikoloja ja ainakin 500-luvulla siitä saatiin mukavasti materiaalia bysanttilaisaikaisen kaupungin tarpeisiin. Punertavaa ja valkoista marmoria nykyisestä Luoteis-Turkista, graniittia Egyptistä ja sipulijuomuista cipollino-marmoria Euboian saarelta oli aikanaan tuotu Sabrathan komeaan teatteriin.

Teatteria käytettiin kunnalliselämässä, mm. virkamiesten vaalitoimituksiin ja joidenkin uskonnollisten juhlien viettoon. Kauas taakse olivat jääneet kreikkalaiset ja roomalaiset draamat, sillä keisariajalla suositettiin kevytmielisiä miiminäytelmiä ja pantomiimejä. Astetta vauhdikkaampaa, ellei suorastaan raakaa viihdettä oli tarjolla amfiteatterissa, joka Sabrathan saatiin jokseenkin samanaikaisesti teatterin kanssa. Leptis Magnan amfiteatteri sen sijaan oli Afrikan varhaisin ja otettiin käyttöön jo keisari Neron hallituskaudella vuonna 56. Se sijaitsi keskustasta kilometrin verran itään. Sekä välimatka että rakennuksen louhiminen suoraan kukkulan rinteeseen saivat aikaan sen, että gladiaattorien taistoista, petoeläinten metsästyksestä tai 16000-päisen yleisön mekastuksesta ei juuri kuulunut hälyä itse kaupunkiin. Ajanvietettä kuvataan läheisen kylpylän freskoissa sekä rannikon monien yksityisviljojen lattiamosaiikeissa. Leptis Magnassa amfiteatterista saattoi siirtyä jatkoille suoraan circukseen, joka sijaitsi kapealla merenrantakaistaleella. Kilpa-ajovaunuja vetivät useimmiten nelivaljakot, joiden hallitseminen kapean radan jyrkissä ääripäissä monen vaunun ruuhkassa edellytti ohjastajaltaan äärimmäistä rohkeutta ja taitoa.

Takaisin kaupungin keskusta palatessa aikaa sai kulumaan kylpylässä. Leptis Magnan jo esiin kaivetulla kaupunkialueella on kolme suurta kylpylää, Sabrathassa neljä. Käynti niistä jossakin oli olennainen henkilökohdaisen hygienian kannalta, sillä kaupungin keskivertoasukkailla ei ollut asunnoissaan omia kylpytiloja, ei liioin yöastiaa kummallisempaa wc:tä. Kylpylöiden yhteyteen sijoitettiinkin luontevasti roomalaisille ominaiset suuret

Opiskelutoveri houkutteli Apuleiuksen naimaan leskeksi jääneen rikkaan äitinsä.

ryhmäkäymälät, *latrinat*, joita on nähtävillä kummasakin kaupungissa. Hadrianuksen kylpylässä Leptiksessä on säilynyt hauska esimerkki ajattelemattomasta kivenhakkaajasta, joka oli jo alustavasti sommitellut kiveen istuinreiän muodon, kun huomasi sen sijaitsevan aivan liian lähellä viereistä paikkaa.

Lännempää Pohjois-Afrikasta kotoisin ollut kirjailija Apuleius voidaan myös liittää ajanvietettä Tripolitanian asukkaille tarjonneiden joukkoon. Matkallaan Aleksandriaan talvella vuonna 156 hän sairastui Oean kaupungissa, nykyisessä Tripolissa, ja jäi sinne Ateenan aikaisen opiskelutoverinsa hoteisiin. Vierailun pidetessä tämä houkutteli Apuleiuksen naimaan leskeksi jääneen rikkaan äitinsä. Muiden sukulaisten siitä raivostuttua Apuleius joutui lopulta puolustamaan itseään oikeudenkäynnissä, joka käytiin Sabrathassa paikallisen prokonsulin edessä. Meille asti säilyneessä Apuleiuksen Apologiassa on välähdyksiä Tripolitanian provinssi-elämästä. Se lienee ollut hänelle lopulta liikaa, sillä vapauttavan tuomion saatuaan hän siirtyi jatkamaan onnellista avioliittoaan Karthagoon.

Näyttämölavan reliefejä:
kolme sulotarta ja
teatterinaamioita

Kuvat: Leena Pietilä-Castrén

Matka minolaisten Kreetaan

Matti Nuorteva

Gournia. Minolaisen kaupungin 3500 vuotta vanhoja raunioita.

Suomen-Ateenan-instituutin ystävät ilmoitti keväällä 1999 tekevänsä lokakuussa retken Kreetalle minolaiskulttuuriin tutustumiseksi. Osanottajamäärä täyttyi vajaassa viikossa. Niin suuri oli lähtijöiden innostus, ettei kukaan 20 jonotuslistalla olleesta valitettavasti päässyt mukaan. Lähtijöiden ryhmään kuului 30 osanottajaa sekä lisäksi matkanjohtajana ja asiantuntijana dipl.insinööri Lena Hakulin ja hänen assistenttinaan Jill Aschan. Retken käytännölliset järjestelyt hoiti Finnmatkat.

Onnistuneen matkan edellytyksenä on hyvät esivalmistelut. Ne matkanjohtaja assistenttinsa kanssa aloitti Kreetalla jo vuonna 1986. Senjälkeen he ovat vierailleet saarella 15 kertaa koettaen perusteellisesti tutustua minolaiskulttuuriin sekä kreikan kieleen. Vähän ennen matkaamme he vielä kävivät paikan päällä läpi koko ret-

kiohjelmamme. Lena Hakulin aloitti vuonna 1992 arkeologian ja nykykreikan opinnot Helsingin yliopistossa, joten asiantuntemuksesta ei paikan päällä todellakaan ollut puutetta. Määräysten mukaisella kreikkalaisella "hiljaisella" oppaalla ei ollut asioihin paljoakaan lisättävää. Jos hän olisi ollut suomenkielentaitoinen, olisi matka hänellekin ollut varmasti opettavainen. Helsingissä viimeisen valmennuksen minolaiskulttuurin saloihin ennen matkaamme antoi dosentti Leena Pietilä-Castrén yliopistolla järjestetyssä esitelmätilaisuudessa.

Heti retken alkaessa saimme monisteen, jossa oli seikkaperäiset päiväohjelmat, selostukset kaikista kohteista karttoineen sekä kronologiset tiedot Kreetan historiasta. Muodostihan Kreeta 2000 eKr aikoihin taloudellisesti ja poliittisesti erään itäisen Välimeren voimakkaim-

mista yksiköistä, jonka kulttuuria voi hyvin verrata muinaiseen Egyptiin, antiikin Kreikkaan tai Roomaan. Kohteemme ajoittuivat minolaisen pronssikauden löydöksiin vuosilta 2 700 - 1 100 eKr.

Sitten alkoikin ankaran tiukan ohjelman toteuttaminen: lähtö useimmiten klo 7 aamulla. Bussimatkat sujuivat nekin opiskelun merkeissä Lena Hakulinin selostaessa seikkaperäisesti tulevat kohteet sekä taustatiedot silloisista olosuhteista. Aivan ensiksi saimme Iraklionin arkeologisessa museossa läpileikkauksen minolaiskausiin esineistöä. Knossoksen suuressa palatsissa saattoi rekonstruktioiden avulla kuvitella mielessään menneitä loiston aikoja. Sitian museo oli myös tutustumisen arvoinen, ja siellä oli tallennettuna paljon Zakroksesta löydettyjä arvoesineitä.

Zakroksen satamakaupunki palatseineen tuhoutui vuonna 1450 eKr. Paikka oli ilmeisesti pyhä, koska raunioiden päälle ei rakennettu uutta kaupunkia, ja kaikki aarteetkin jäivät koskemattomiksi. Vasta nyt arkeologit ovat siirtäneet löydöt museoihin. Paluumatkalla tutustuttiin vielä Palaikastron kaupungin suurten ja loisteli-aiden rakennusten jäännöksiin. Mykeneläiset rakensivat aikanaan raunioiden päälle Kreetan suurimman kaupungin. Agia Fotian kykladisen siirtokunnan hautausmaata saimme tirkistellä vain aidan takaa, sillä matkanjohtajiemme käyttämä reikä aidassa oli tukittu. Mutta vieressä meren rannalla sijaitsevan suuren 36 huonetta sisältäneen rakennuksen rauniot sen sijaan saatoimme vaivatta tarkastella.

Kuin rauniokoirat syöksyimme retken edistyessä paikasta toiseen. Tutuksi tulivat Vasiliki -keramiikan syntypaikka, Mirtos Pirgoksen komealla näköalapaikalla sijaitsevan "villan" palaneet jäännökset ikivanhoine hautoineen, Kommoksen satamakaupunki, missä tehdään parhaillaan nykyajan vaatimusten mukaisia kaivauksia. Samoin tutustuimme Faistokseen, Agia Triadaan, Arkhanekseen ja sen lähellä olevaan pieneen mutta mielenkiintoisia esineitä sisältävään museoon. Kiipesimme myös korkealla mäellä olevaan Fournin kalmistoon. Joten kyllä tutkittavaa riitti. Kohteissa yleensä keskusteltiin tuntemattomiksi jääneiden ongelmien ratkaisuehdotuksista.

Viimeisenä retkipäivänä tarkastelimme Gournian muinaisen kaupungin katuja, ihmettelimme isoa laakeata kiveä, missä minolaiskulttuurille tyypilliset härkäuhrit tapettiin, jne. Agios Nikolaokseen ehdimme juuri parhiksi katsomaan kansallispäivän paraattia. Vielä laivamat-

ka Psiran saareen, jossa sijaitsi kiviastioiden tekijöiden ja kauppiaiden muinaisen kaupungin rauniot. Kova aallokko esti matkamme jatkumisen toiseen saareen, mutta siitä huolimatta retki muodostui erääksi matkamme kohokohdaksi.

Osa retkeläisistä oli vanhoja Kreetan kävijöitä, mutta paljon ensikertalaisiakin oli mukana. Jotta matkan johtajille olisi selvinnyt, paljonko matkan aikana oli asiatieta tarttunut retkeläisten muistiin, he järjestivät yhteisen lopputentin. Kaikkiin kahdeksaantoista kysymykseen tuli oikeat vastaukset. Kohtaan "mitä kieltä käytettiin lineaari B:n savitauluissa" vastauksessamme luettiin nimeltään jopa vanhan kreikan murteetkin. Eräs osanottaja (Toive Pekkanen) oli aikanaan perehtynyt juuri tähän asiaan. Vastauksesta saimme ylimääräisen plussan.

Alunperin aamulennoksi tarkoitetun pois lähdön muututtua yölennoksi saimme mahdollisuuden kokonaisen vapaapäivän viettoon Agios Nikolaoksessa. Tämä oli tervetullut palautumisaika nykyhetkeen tiukan ohjelman jälkeen, vaikka osa retkeläisistä kertasi vielä oppimaan- sa paikallisessa museossa.

Lopuksi on syytä todeta, että retket ovat oiva toimintamuoto seurallemme. Asiantunteva opastus paikan päällä antaa paljon uusia virikkeitä ja ajatuksia, kun saa nähdä ja kokea kirjoista oppimansa asiat oikeassa ympäristössä. Lisäksi yhteinen kiinnostuksen kohde muovaa osanottajista kiinteän ystäväjoukon, mikä sekin on arvokas rikkaus elämään.

Edellinen sivu: Retken johtajalta Lena Hakulinilta eivät asiatiedot loppuneet.

Minolaisen Kommoksen satamakaupungin raunioita.

Kuvat: Matti Nuorteva

Decimus Iunius Iuvenalis

“Mitä minä tekisin Roomassa?”

Matti Oikarinen

Viimeinen suuri roomalainen satiirikko, Decimus Iunius Iuvenalis, oli toisin kuin Horatius ja Persius vaitelias itsestään eikä kovin tunnettu elinaikanaan. Hänen elämänsästä ei ole mahdollista esittää yksityiskohtaista kuvausta. Kuva Iuvenaloksen elämästä perustuukin paljon oletuksille. Hän oli kotoisin Aquinumista ja sai hyvän koulutuksen. Ensimmäiset satiirinsa hän julkaisi keski-ikäisenä noin vuosina 100–110 jKr. ja kirjoitti vielä vuonna 127. Siten hän syntyi todennäköisesti vuosien 50–65 välillä. Jonkin aikaa runoilija vietti onnettoman köyhää elämää ja eli Roomassa rikkaiden klienttinä. Aikaa myöten hänen onnistui hankkia itselleen riittävä toimeentulo. Iuvenaloksen satiireja ei aluksi juurikaan tunnettu, mutta neljännen vuosisadan jälkipuoliskolla ne tulivat kuitenkin suosituiksi.

Lukuista antiikin lähteet kertovat, että Iuvenalis karkotettiin maasta hänen loukattuaan erästä hovin suosikkia. Hänen pelkonsa pilkata eläviä henkilöitä, hänen syvä vihansa Domitianusta kohtaan ja hänen myöhemmän tuotantonsa lempeä sävy saavat näyttämään todennäköiseltä sen, että Domitianus oli karkotuksen takana. Kun Iuvenalis palasi Domitianuksen murhan jälkeen Roomaan, hänen omaisuutensa oli takavarikoitu ja hän oli yhtä köyhä kuin ennen.

Iuvenalikselta on säilynyt 16 heksametrimitaista satiiria, jotka on ryhmitelty viideksi kirjaksi. Kirjojen pituus vaihtelee 662 säkeestä melkein tuhanteen. Satiirit ovat

kiivaita hyökkäyksiä paheita, väärinkäytöksiä ja roomalaisen elämän mielettömyyksiä vastaan. Kirjat eroavat huomattavasti toisistaan tunnelmaltaan. Neljäs ja viides kirja ovat sävyiltään selvästi muita lempeämpiä. Keskiajalla Iuvenalista ihailtiin suurena ajattelijana ja renessanssin aikakaudella ja sen jälkeen hänestä tuli esikuva monelle satiirikolle. Hän hyökkää ylellisyyttä, mässäilyä, julmuutta, irstailua, ahneutta, välinpitämättömyyttä ja joutavuutta vastaan.

Kolmas satiiri

Iuvenaloksen kolmannen satiirin aiheena on kaupunkilaiselämän tuomitseminen ja maalaiselämän ihannointi. Alussa Iuvenalis ylistää ystäväänsä Umbriciusta, joka on pakenemassa maaseudulle tuhansia Rooman vaaroja ja runoilijoita, jotka lukevat ääneen teoksiaan elokuun helteessäkin. Umbricius ja runoilija kävelevät yhdessä sillä aikaa kun muuttokärriä lastataan Porta Capenan holvikaaren alla.

Tämän jälkeen alkaa pitkä Umbriciuksen valitus (säkeet 21–314), joka muodostaa pääosan satiirista. Kääntämäni katkelma (säkeet 21–125) muodostaa osan tästä syytösröypystä. Koska Roomassa rehellinen ihminen ei voi ansaita elantoansa, Umbricius jättää pääkaupungin monenlaisille huijareille. Hän ei voi sietää kreikkalaisia ja itämaalaisia, jotka tulvivat Roomaan ja

syryttävät roomalaiset. Köyhällä ei ole mitään mahdollisuuksia Roomassa, missä raha ratkaisee. Köyhyys tuo mukanaan vain halveksuntaa ja hankaluuksia. Koruton ja yksinkertainen elämä voidaan löytää vain maaseudulta, missä eletään yhä vanhojen roomalaisten arvojen mukaan.

Katkelma kolmannesta satiirista

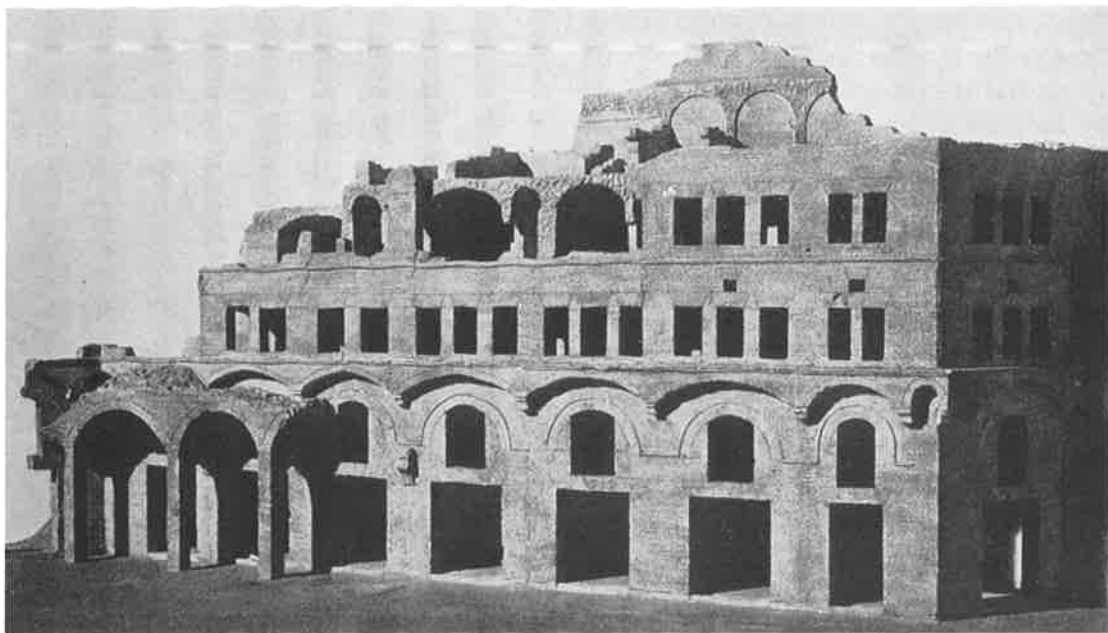
(21) Täällä Umbricius sitten sanoi: "Roomassa ei ole yhtään sijaa kunniallisille ammanteille. Työnteko ei kannata. Omaisuuttani on tänään vähemmän kuin sitä oli eilen. Ja myös huomenna varallisuuteni hupenee lisää siitä vähästä, mitä on jäljellä. Niinpä, niin kauan kuin minulla on päässäni vain muutamia harmaita hapsia, niin kauan kuin en ole aivan ikäloppu enkä kulje selkää koukussa, niin kauan kuin Lakhesiksella on elämänlankaa jäljellä kehrättäväksi ja niin kauan kuin omat jalani kantavat minua enkä tarvitse keppiä käteni tueksi, aion lähteä sinne, missä Daidalos riisui yltään uupuneet siipensä. (29) Salli minun jättää kotikaupunkini! Elelkööt Roomassa Artorius ja Catulus. Jääkööt tuonne ne, jotka muuttavat mustan valkoiseksi ja jotka saavat helposti urakalla tehtäväkseen temppele-, joki- ja satamatyöt, tulvavesien kuivattamisen tai ruumiiden kantamisen hautaan ja jotka muitta mutkitta kavaltaavat rahat, tekevät petollisen vararikon ja myyvät omaisuutensa julkisella huutokaupalla. Muinoin nämä kaverit olivat torvensoittajia, jotka kiersivät alituisen pikkukaupunkien taisteluareenoita. Heidän pulloposkensa olivat tuttu näky jokaisessa maaseutukaupungissa. Nykyään he järjestävät itse gladiaattorinäytäntöjä, ja kun roskaväki kääntää peukalon alaspäin ja antaa käskyn, he surmauttavat häviäjän saavuttaakseen kansansuosiota. Sieltä he palaavat ja ottavat vuokralle ulkokäymälöitä. Ja miksi he eivät tekisi mitä tahansa, koska heidän ovat sellaisia kavereita, joita Onnetar aina halutessaan pilailta nostaa katuojasta vallan ylimmille kukkuloille?

(41) Mitä minä tekisin Roomassa? En osaa lasketella valheita. Jos kirja on huono, en voi kehua sitä ja pyytää omaa kappaletta. Olen tietämätön tähtien liikkeistä. En halua enkä voi luvata perilliselle tämän isän kuolemaa. En ole koskaan kajonnut sammakoiden sisälmyksiin. Muut ovat minua taitavampia viemään avionrikkojan lahjat ja viestit toisen vaimolle. Minusta ei yksikään varas voi odottaa saavansa rikoskumppania, ja sen vuoksi kukaan provinssin maaherra ei suostu ottamaan minua henkilökuntaansa; on kuin olisin raajarikko, jonka oikea

**Jääkööt Roomaan ne,
jotka muuttavat mustan
valkoiseksi.**

käsi on halvautunut, hyödytön ruho. Ketä pidetään nykyään arvossa, ellei hän ole rikostoveri ja hänen siimpänsä kiehu ja kihise salaisuuksista, joita ei saa koskaan paljastaa? (51) Hän, joka on uskonut tietoonsi viatoman salaisuuden, ei arvele olevansa sinulle mitään velkaa eikä hän tule koskaan maksamaan mitään vaitiolostasi. Mutta sitä miestä on Verres rakastava, joka voi asettaa Verreksen syytteeseen milloin tahansa hän haluaa. Kaikki se kultainen hiekka, jota puiden varjostama Tagus vierittää mukanaan mereen, ei ehkä korvaisi sinulle sitä, että menettäisit yöunesi, saisit olla huolissasi ottaesasi vastaan lahjuksia, joista olisi kuitenkin pian luovuttava, ja saisit nähdä mahtavan suojelusisäntäsi alati pelkäävän sinua.

Kiirehdin kertomaan, mistä kansallisuudesta rikkaat maanmiehemme pitävät nykyään eniten ja keitä minä erityisesti karttelen; enkä aio arkailla sanojani. Roomalaiset, en voi sulattaa kreikkalaista Roomaa. Mutta kuinka pieni murto-osa tästä hylkyväestä oikeastaan on koitoisin varsinaisesta Kreikasta? (62) Jo kauan on syyrialainen Orontes laskenut Tiberiin tuoden mukanaan kiellensä, tapansa, huilunsoittajansa, poikittaiskieliset harpunsu ja myös kansalliset tamburiininsa ja tyttänsä, joiden on käskettykaupitella itseään sirkuksessa. Suunnatkaa kulkunne kilparadalle te, joita miellyttää vierasmaalainen portto, jolla on päässään kirjava itämaalainen hilkka. Mennessään päivälliselle, oi Romulus, tuo sinun maalaistollikkosikin panee jalkaansa kreikkalaiseen tapaan sandaalit ja kantaa kreikkalaiseen tapaan palkintoja kaulassaan, joka on kreikkalaiseen tapaan tuhrattu painikentän mudalla. Tässä on kaveri korkealla sijaitsevasta Sikyonista, tuo taas kaukaisesta Amydonista, yksi on Androksesta, toinen Samoksesta, tämä kaveri taas tulee Trallesista tai Alabandasta. He matkkaavat Esquilinukselle ja kukkulalle, joka on saanut nimensä pajunoksasta. Kaikki he ovat halukkaita luikertelemaan ylhäisten talojen lemmikeiksi ja tulemaan niiden omistajiksi. (73) He ovat nopeälyisiä, katalan röyhkeitä, sana-

Roomalainen insula.

valmiita, reetori Isaiostakin kerkeäkielisempiä. Sanohan, minkä arvelet tuon kaverin olevan miehiään? Hänessä meillä on oikea tuhattaituri: grammaatikko, reetori, maanmittaaja, taidemaalari, hierojavalmentaja, ennustaja, nuorallatanssija, lääkäri, taikuri. Ollessaan nälissään kreikkalaispolo taitaa kaikki nämä ammatit. Jos joku antaisi käskyn, hän lentää taivasiin. Itse asiassa mies, joka kasvatti itselleen siivet, ei ollut mauri, sarmaatti tai traakialainen, vaan syntynyt keskellä Ateenaa.

(81) Eikö minun pitäisi lähteä pakoon näiden purpuravaatteita? Saako tuo kaveri kirjoittaa todistajana nimensä asiakirjaan ennen minua ja asettua aterialla makaamaan paikalle, joka on arvokkaampi kuin minun kaveri, jonka kuljetti Roomaan sama tuuli, joka toi syyrialaiset luumut ja viikunat? Onko kerrassaan täysin yhdenmukaista se, että lapsena minä hengitin Aventinuksen ilmaa ja minua ruokittiin sabiinilaisella oliivilla?

Mitä on sanottava siitä, että tämä kansakunta, joka on erittäin taitava imartelemaan, ylistää oppimattoman suojeluisännän puhetta ja ruman ulkonäköä, vertaa heikon honteloa kaulaa Herakleen häränniskaan, kun tämä pitelee Antaiosta korkealla maankamarasta, ja ihailee vikisevää ääntä, jota surkeammalta ei kuulosta edes tuo aviopuoliso, nimittäin kukko, joka rakastuneena tarttuu kanaan? (92) Meidänkin on lupa ylistää näitä samoja asioita, mutta heitä uskotaan. Vai onko kukaan koomikko kreikkalaista parempi näytellessään Thaista tai esit-

täessään aviovaimoa tai Dorista, jolla ei ole yllään pientä viittaa? Näyttää totta vieköön siltä, että oikea nainen puhuu, ei miesnäyttelijä, jolla on naamari kasvoillaan. Voisi sanoa, että kaikki hänen pienen mahansa alapuolella on tyhjää ja sileää – jopa ohut rako erottuu. Ja kuitenkin Kreikassa ei Antiokhos eikä Stratokles, ei Demetrios eikä naismainen Haimos hämmästyttä ketään taidoillaan; (100) koko kansakunta on näet omistautunut näyttelemiselle. Sinä naurat – kreikkalainen hytkyy remakasta röhönaurusta. Jos hän näkee suojeluisäntänsä vuodattavan kyneleitä, hän itkee, mutta ei kuitenkaan tunne yhtään surua. Jos sattuisi pyytämään hiilipannua talvisaikaan lämmitelläkseen, hän ottaa yllensä villaviitan. Jos joku sanoisi 'lähähdyn kuumuudesta', kreikkalainen ryhtyy hikoilemaan. Näin ollen me emme ole samanvertaiset. Minut lyö laudalta kaveri, joka aina öin ja päivin pystyy muuttamaan ilmettään toisten kasvojen mukaan ja on valmis nostamaan kätensä ylös ja ja taputtamaan käsiään, jos suojeluisäntä päästää kunnon röyhtäysyn tai virtsaa suoraan maaliin ja saa ylösalaisin käännetyn kultaisen maljan päästämään rummuttavaa ääntä.

(109) Kaiken lisäksi, mikään ei ole pyhää tälle kaverille tai turvassa hänen elimeltään: ei talon rouva eikä hänen naimaton tyttärensä, ei edes tämän sulhanen, vielä paraton, eikä hänen tähän asti siveä poikansa. Jos ketään näistä ei ole saatavilla, hän kellistää selälleen suojeluisäntänsä isoäidin. [He haluavat saada selville talon salais-

Arvokas Arkhimedes- käsikirjoitus taas päivänvaloon

Vuonna 1906 tanskalainen Arkhimedes-tutkija Johan Heiberg löysi Jerusalemin Pyhän Haudan luostarin ruokasalista Arkhimedeen kirjoituksia sisältävän 900-luvulla alunperin kirjoitetun palimpsestin. Sille on kirjoitettu Arkhimedeen tärkeimpiin kuuluvia teoksia ja se on ollut kauan kadoksissa. Käsikirjoitus oli ilmeisesti ollut Konstantinopolissa vuonna 1204 kun neljälteen ristiretkeen osallistuneet joukot tuhosivat kaupunkia. Myöhemmin Arkhimedeen tekstin päälle kirjoitettiin papille tarkoitettuja kristillisten toimistusten kuten kasteen ja ehtoollisen suoritusohjeita. Tässä muodossa käsikirjoitus oli 400 vuotta Mar Saban luostarissa Palestiinassa, josta se 1800-luvulla joutui Jerusalemiin. Tällä vuosisadalla Heibergin löydön jälkeen palimpsesti seikkaili Pariisissa, eikä siitä kuulunut pitkään aikaan mitään, kunnes se tuli myyntiin New Yorkissa Christie's:in huutokaupassa tämän vuoden lokakuussa. Käsikirjoitus myytiin 2 miljoonan dollarin hintaan. Myyjä ja ostaja pysyttelivät tunteuttomina. Nykyinen omistaja on antanut käsikirjoituksen Walters Museumille konservoitavaksi, sillä tällä vuosisadalla siihen on lisätty lehtikultamaalauksia, ilmeisesti arvon lisäämiseksi. Ensi vuonna palimpsesti päättyy historioitsijoiden tutkittavaksi ja siihen aiotaan soveltaa modernia

teknologiaa, esimerkiksi digitaalisia skannereita ja ultraviolettivaloa. Ennen sitä se on kuitenkin näytteillä Field Museumissa tammikuun 3. päivään asti. Palimpsesti sisältää ainoat kreikaksi säilyneet kopiot Arkhimedeen teoksista *Kelluvista kappaleista* ja *Metodi*. Käsikirjoituksen mielenkiintoisin osa on se, jossa Arkhimedes sanoin ja diagrammein selittää, kuinka hänen mielensä työskenteli teoreemien parissa.

Hilla Salovaara

NIILIN VARRELTÄ

**Suomen Egyptologinen Seura
ry 30 vuotta -näyttely
Helsingin yliopiston
kirjastossa 28.1.2000 asti**

Helsingin yliopiston äskettäin uusitun Rotundan 3.–5. kerroksessa voi nyt ihaila muinaisia esineitä ja tekstejä Niilin varrelta. Kyseessä on Suomen Egyptologisen Seuran 30-vuotisjuhlan kunniaksi järjestämä näyttely, joka koostuu seuran, sen jäsenten ja yliopiston kirjaston kokoelmiin kuuluvasta aineistosta.

Näytteillä on esineitä, jotka muodostavat osansa Egyptin historian lähteistöstä faraoiden kaudesta aina kristilliselle ajalle asti. Papyrukset ja ostrakonit kertovat siitä, mikä oli sen ajan ihmisille kirjoittamisen arvoista; vain muutama prosentti väestöstä oli luku- ja kirjoitustaitoisia. Patsaat, hautaesineet ja vaatteet taas antavat kosketuksen arkipäivän tapahtumiin ja ihmisten elinympäristöön. Näytellyssä esitellään myös seuran omaa kenttätyötä Egyptissä: Deir Abu Henisin kylästä paljastuivat farao Akhenatenin vanhat kalkkivilouhokset. Näyttely on mukavan pienikokoinen, mutta herättää suuria ajatuksia.

Marja Vierros

Ara pacis

Keisari Augustuksen rauhan alttari "ara pacis" Roomassa on ollut yleisön saavuttamattomissa viime syksystä lähtien restauroinnin takia. Samalla nykyinen Mussolinin aikana rakennettu näyttelyrakennus puretaan ja korvataan laajemmalla museaalisella kompleksilla, jonka on suunnitellut amerikkalainen arkkitehti Richard Meier. Töissä tulee kulumaan lehdistölle annetun tiedon mukaan useita vuosia.

Domus aurea

Keisari Neron kuuluisa "Kultainen talo" (domus aurea) Roomassa on puolestaan jälleen avattu yleisölle 20 vuoden tauon jälkeen. 64 jkr. Neron rakennuttama laaja residenssialue joka ulottui Palatinukselta Esquilinuskukkulalle saakka, käsitti n. 80 ha laajan villan eli varsinaisen Kultaisen talon colle Oppion kupeessa. Kainauksissa ja restauroinneissa on tullut esiin mm. hyvin säilyneitä seinämaalauksia. Tutustumiskäyntiin vaaditaan kuitenkin ilmoittautuminen etukäteen, puh. 06397/49907.

Maanjäristyksen jälkiä

7. syyskuuta Ateenaa kohdannut maanjäristys aiheutti ihmishenkien ja taloudellisten menetysten lisäksi kulttuurihistoriallisia vaurioita. Vaikka Akropoliin, Agoran ja Kerameikoksen rakennukset säästyivät suuremmilta vaurioilta, niin Ateenan Kansallismuseo jouduttiin sulkemaan. Keramiikkaosastossa todettiin huomattavia menetyksiä; yli 50 eri ajoilta periytyvää vaasia oli tuhoutunut. Samoin Agoran museossa ja Kanellopoulos-museossa todettiin keramiikka astioiden rikkoutumisia. Heinrich Schliemannin talo (Iliou Melathron) Panepistimiou -kadulla, jossa juuri äsken

oli avattu Numismaattinen museo, kärsi myös lieviä vaurioita.

Mika Hakkarainen

Uudet johtajat

Institutum Romanum Finlandiae -säätiön hallitus on valinnut instituutin uudeksi johtajaksi 1.8.2000 alkavaksi kolmivuotiskaudeksi dosentti Kristian Krötzlin Tampereen yliopiston historian laitokselta.

Suomen Ateenan-instituutin säätiön hallitus on valinnut instituutin uudeksi johtajaksi 1.8.2000 alkavaksi kolmivuotiskaudeksi dosentti Leena Pietilä-Castrénin Helsingin yliopiston klassillisen filologian laitokselta.

Väitöksiä

Raija Vainio väitteli 13. marraskuuta Turun yliopiston humanistisessa tiedekunnassa aiheesta *Latinitas and Barbarisms according to the Roman Grammarians*. Alaotsikkona oli *Attitudes towards Language in the Light of Grammatical Examples*. Väitöskirjaksi tarjottu tutkimus käsittää kuusi artikkelia, joita yhdistää laveasti yhteinen teema: roomalaisten grammaatikkojen käsitys siitä, mikä on korrektiä kieltä ja mikä ei. Nämä tekstit ovat kiinnostavia moneltakin lingvistiseltä kannalta katsoen. Niin sanottujen barbarismien kitkemiseksi julkaistiin runsaasti erilaisia ohjeita, jotta kielen luonnollinen muutos saataisiin torjuttuksi.

Sirkka Ellilä väitteli 27. marraskuuta Helsingin yliopiston humanistisessa tiedekunnassa aiheesta *Prometheus Revisited. Human Interaction with nature through Technology in Seneca*. Tulevaisuu-

dentutkimus ja stoalainen filosofia sellaisena kuin erityisesti Seneca sen omaksui ovat tämän teoksen aiheena. Teoksessa kehitellään filosofista perustaa tulevaisuuden tutkimukselle ja kestäväälle kehitykselle.

Martti Leiwo

Kirjoittajat:

Martti Leiwo, FT, klassillisen filologian dosentti, HY

Matti Nuorteva, Professori emer., Helsinki

Matti Oikarinen, Huk, Helsinki

Petra Pakkanen, FT, Tutkija, Suomen Ateenan-instituutti

Leena Pietilä-Castrén, klassillisen arkeologian dosentti, HY

Simo Örmä, Intendentti, Institutum Romanum Finlandiae

Etukannen kuva: Arkkitehtonisia elementtejä Portugalista

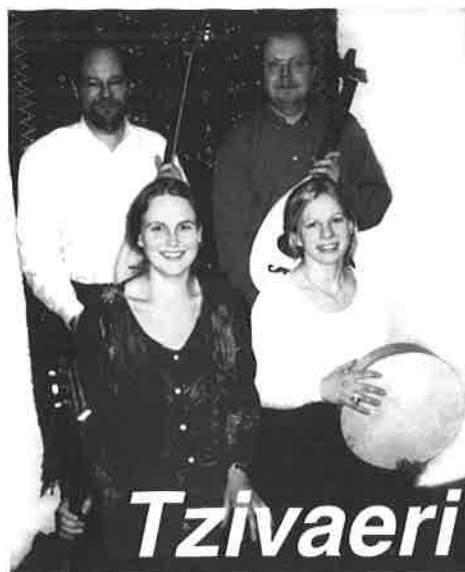
Takakannen kuva: Via Flaminia, Carsulae

Kuvat: Martti Leiwo

Rebetika - Smirneika
Kreikkalaista kaupunkimusiikkia
akustisesti tai vahvistettuna

Lauluja rakkaudesta,
kadun elämästä,
huumeista,
juhlista,
kuolemasta,
kaipauksesta,
eksotiikasta,
kaupungista.

Juhliin, kongressien illanviettoihin,
ravintoloihin, asiakastilaisuuksiin.

Tzivaeri soittaa itäisen Välimerenalueen kreikankielistä kahvilamusiikkia (*café aman, smirneika*) ja alakulttuurin kaupunkimusiikkia, rebetikaa. Nämä musiikinlajit variaatioineen syntyivät suurkaupunkien (Istanbul, Ateena) kahviloissa vuosisadan alkupuolella ja antoivat runsaasti vaikutteita Balkanin musiikkikulttuureihin.

Useat laulut ovat tanssillisia ja epätasajakoiset rytmit ovat yleisiä.

Tzivaeri soittaa mieluiten n. 1-2 tuntia. Musiikki sopii parhaiten elävään ravintolanomaiseen tilanteeseen, jossa ihmisillä on mahdollisuus nauttia juomaa ja pikkupurtavaa sekä tanssia.

Tiedustelut:

Mai Järvinen 09 443386, 050 3662633

Päätoimittaja Huvudredaktör

Martti Leiwo puh. 191 22016

Klassillisen filologian laitos

PL 4 (Vuorikatu 3A), 00014 Helsingin yliopisto

Sähköposti: Martti.Leiwo@Helsinki.fi

Toimittajat Redaktörer

Mika Hakkarainen, puh. (09) 493 053

Sähköposti: mika.hakkarainen@helsinki.fi

Marja Vierros puh. (09) 701 5061

Sähköposti: marja.vierros@helsinki.fi

Toimituskunta Redaktionsråd

Mika Hakkarainen

Heikki Kotila, puh. 9400-876 609

Sirkka Stolt, puh. (09) 7010 2360

Marja Vierros

Suomen Ateenan-instituutin ystävät ry

Sihteeri Manna Vesterinen

Klassillisen filologian laitos

PL 4 (Vuorikatu 3A), 00014 Helsingin yliopisto

puh. 09-191 23688,

fax 09-191 22161

Sähköposti: mvesteri@Helsinki.fi

Villa Lanten ystävät ry

Sihteeri Risto Valjus

Postiosoite: PL 604, 00101 Helsinki

puh/fax 09-69 44 535

Sähköposti: risto.valjus@Helsinki.fi

Medlemsblad

Finlads Athen-instituts vänner r.f.

Sekreterare Manna Vesterinen

Villa Lantes vänner r.f.

Sekreterare Risto Valjus

Jos haluat Helikonin, ota
yhteys yhdistysten
sihteeriin.

Om du vill ha Helikon,
kontakta sekreteraren.

